



Foto: O. Lundblad, juli 1939.

Sven Ekman †

Den 2 februari 1964 avled i Upsala vid 87 års ålder professor emeritus Sven Ekman. Med honom bortgick en även internationellt känd svensk storman inom den zoologiska forskningen, inom vilken han på vissa områden måste betraktas som banbrytare. Ekman var icke entomolog utan ägnade sig i främsta rummet åt limnologi och djurgeografi, och man kan säga att han i vårt land var pionjär på dessa områden och den som redan i seklets början stimulerat intresset för deras i egentlig mening vetenskapliga studium. Många av hans arbeten inom dessa båda områden äro av den art att de genom sina allmängiltiga synpunkter äro av största värde och intresse också för entomologer, varför några rader här kunna anses motiverade. Det förtjänar nämnas, att han dock publicerat en artikel av rent entomologiskt innehåll, nämligen om »Larver av lapska igelkottspinnaren *Hyphoraia lapponica*, krypande på senvinterns snöfält» (Ent. tidskr. 1945 p. 210—212). Denna lilla skrift är endast en biprodukt av hans mångåriga och outtröttliga forskningar i våra fjälltrakter, vilka han också under vintern ofta besökte såväl för studier av det högre djurlivet, under senare år bl.a. även för iakttagelser över däggdjurens spårstämplor, som också för limnologiska och djurgeografiska undersökningar. Han skydde inga strapatser, och därvid kom hans nästan otroliga fysiska spänst honom väl till pass. Över åttioårig fortsatte han, ofta med tung packning och oberoende av det ej sällan bistra vädret, sina exkursioner i Torneträsk-området, i vilka jag 1949 hade nöjet deltaga och beundra hans uthållighet och energi. Bl.a. minns jag hur vi efter en dagslång exkursion genom Kerkevagge in till den i dalens inre ände belägna, då delvis isbelagda fjällsjön Rissajaure, voro tvungna att halvspringande genom en järnvägstunnel

Entomol. Ts. Arg. 85. H. 1-2, 1964

och hoppande på syllarna några kilometer söka i tid genskjuta ett malmtåg för att ta oss tillbaka till Abisko. Det var en ansträngande kapplöpning med tiden, som dock inte bekom Ekman det minsta till trots för de 73 åren. Under dagens exkursion hade han som vanligt medfört sin mer än manslånga, kraftiga vandringsstav, med vilken han oförfärat svingade sig över en del besvärligare bäckar, som måste passeras. Ej heller hans andliga spänst svek honom vid denna ålder. Detta visas kanske bäst därav att han 1948 vid 72 års ålder igångsatte en stor undersökning av det nyssnämnda området planktonfauna, att han för några år sedan, 1957, utgav ett stort verk om traktens talrika sjöar och gölar, vilket är det första resultatet av nyssnämnda undersökning, samt nyligen till tryck inlämnat ett arbete över dessas fauna.

Ekman var en synnerligen flitig forskare, med en otrolig arbetsförmåga, och hans talrika, med klarhet och skarpsinne författade arbeten ha betydande, delvis grundläggande och bestående värde såväl för vår limnologiska som vår djurgeografiska forskning. Redan 1907 kom ett sådant arbete om ryggradsdjuren i våra högfjäll, det första i sitt slag, 1910 följt av det stora och intressanta arbetet »Norrlands jakt och fiske», bl.a. med kartor över några viktigare arters utrotningshistoria samt utbredning förr och nu, ett ämne till vilket han sedan flera gånger återkommit. Det nämnda verket är också av betydande kulturhistoriskt intresse. I talrika arbeten, 1913—1920, kom Ekman in på våra maringlaciala relikter, som sedan Lovéns tid ej varit föremål för närmare studium men nu ägnades ingående undersökningar, vilka lämnade intressanta resultat. 1915 utgav han ett likaså grundläggande, numera klassiskt arbete om Vätterns bottenfauna, även det det första i sitt slag i vårt land och liksom det föregående flitigt citerat i svensk och utländsk litteratur. 1920 publicerade han ett arbete om fjälllämmeln som interglacial relik och istidsövertintrare i Skandinavien. Mest bekant är väl hans stora arbete »Djurvärldens utbredningshistoria på skandinaviska halvön», som utkom 1922 och förutom en ofantlig arbetsprestation utgör ett verk av bestående värde för varje zoolog, både genom sina omfattande litteraturhänvisningar och förf:s egna synpunkter och diskussioner. Det belönades av K. Vetenskapsakademien med det Letterstedtska priset. Välkänt torde vara att Ekman står som utgivare av sista upplagan av Brehm »Djurens liv», där han själv författat de flesta banden, även det en storartad arbetsinsats, särskilt om man betänker, att boken till stor del är ett självständigt verk. Som ett av Ekmans mera betydande arbeten må även nämnas »Tiergeographie des Meeres» 1935, som på 1950-talet följdes av en betydligt utvidgad engelsk upplaga.

Ekman började sina vetenskapliga studier i de lapska fjällen. Dit återvände han ofta, och med material därifrån avslutade han också sin forskning, vilken sträckt sig över den långa tidrymden av ca 65 år. Här ovan har endast en ringa antydning kunnat göras om hans rika produktion.

Som vetenskaplig forskare var Sven Ekman mångsidig, självständig, iderik och ovanligt produktiv. Både vid strapatser i fältet och i arbetet vid skrivbordet visade han samma fenomenala energi. Personligen gjorde jag hans bekantskap redan under skoltiden och har grundligt lärt känna honom både som lärare, forskare och vän, och jag har med stort intresse tagit del av och läst nästan alla hans skrifter. Jag tror att många med mig kunna instämma i att han lämnat efter sig ett stort och oersättligt tomrum och att de egenskaper, som utmärkte honom voro omutlig rättskänsla, förebildlig

grundlighet, klarhet och gedigenhet i det vetenskapliga arbetet samt en aldrig svikande hjälpsamhet och bestående vänfasthet. Bland vännerna gick han under namnet Sven Petrus, ett namn, som alltid nämnts med aktning, beundran och vördnad för vad dess bärare skänkt svensk och även internationell forskning.

O. Lundblad